

Knjiga ima status vrijednoga predmeta, čak i danas, u društvu koje se u velikoj mjeri diči kulturom nečitanja i u kojem je sve manje onih koji pokušavaju dokazati, potaknuti i promovirati pismenost i čitanje kao vrijednost neophodnu za svakoga pojedinca i razvoj društva u cjelini. Ima ljudi koji su cijeli život ulagali u knjige, pomno slagali svoje kućne knjižnice gledajući na njih kao na vrijednost koju su stekli ili kao na simbol svoga društvenoga statusa i intelektualne moći koji ih određuje kao osobe koje su nešto u životu postigle. S druge strane, ponekad se dogodi da ljudi što manje čitaju, to knjigu više "cijene", jer knjiga za njih nije nešto s čime se svakodnevno susreću i čime se često služe, nego nešto od čega su toliko udaljeni i toliko im je strano da ju počnu uzdizati na neki izmišljeni pijedestal. Tada često starim knjigama pripisuju vrijednost koju one zapravo nemaju, a pronalaženje nove namjene knjizi smatraju svojevrsnim svetogrđem ili uništavanjem.

U svakoj knjižnici, jedan od uobičajenih i obveznih poslova, provođenje je postupka revizije i otpisa knjižnične građe. Ministarstvo kulture i medija Pravilnikom o reviziji i otpisu knjižnične građe određuje proceduru oko provođenja revizije fonda u knjižnici. Tijekom revizije, iz zbirke knjižnice izdvaja se zastarjela, dotrajala i uništena građa, koja se potom popisuje i predlaže se za otpis. Popis otpisane građe šalje se na uvid nadležnoj matičnoj knjižnici i Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, kako bi one mogle, ukoliko im je koji od popisanih primjeraka potreban, zatražiti ga za popunjavanje svojih zbirki. Preostali primjerci mogu se pokloniti, zamijeniti ili prodati, ili postaju papirni otpad.¹ Bez obzira čitamo li ili ne, teško nam je knjigu jednostavno odložiti u otpad označavajući je kao smeće. U našoj školi održavamo radionice na kojima pokušavamo pronaći načine na koje bismo mogli udahnuti novi život knjigama obilježenima kao otpad.

---

¹ Usp. Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe // Narodne novine 21/2002. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_03_21_503.html. (12. 12. 2022.)

Ekološka održivost

Može li se knjizi koja više nije potrebna nikomu i ne služi ničemu, kao i bilom kojem drugom predmetu, ipak pronaći neka nova svrha? Jedno je od rješenja da oponašamo prirodu, koja ne poznaje koncept otpada, već prepoznaje samo materijale koji u njoj kruže. Iz nečega uvijek nastaje nešto, nikad nešto ne može postati ništa, jednostavno nestati. Ljudsko je kretanje linearno i na kraju iza nas ostaju neiskorišteni proizvodi koji se, nažalost, često pretvaraju u zagađivače.² Otpad, u koji ponekad spadaju i knjige, krivo je upotrijebljen, odnosno neupotrijebljen resurs. McDonough i Braungart³ definiraju otpad kao pogrešku u dizajnu. Na različite načine svemu, a osobito onomu čega nam se teško odreći jer nam je blisko, može se dati nova svrha ili udahnuti novi život.

Kad se govori o ekološkoj održivosti, trebalo bi slijediti koncept "četiri R":

- *reduce* – smanjiti
- *repair* – popraviti
- *reuse* – ponovno koristiti
- *recycle* – reciklirati⁴

Prvi se korak odnosi na smanjenje proizvodnje, ali i potrošnje općenito. Sljedeća tri koraka u svome radu poduzimaju gotovo sve knjižnice. Prije svega, knjige koje su samo djelomično oštećene, a potrebne su i koriste se, nastoje se popraviti kako bi i dalje ostale u uporabi. Što se tiče trećeg i četvrtog koraka, u našoj knjižnici nastojimo otpisanim knjigama, kao i onima koje smo dobili kao poklon, ali nije bilo opravdanog razloga da ih se uvede u fond, pronaći novu svrhu, upotrijebiti ih na neki drugi način ili ih reciklirati. Naši učenici koristeći maštu i kreativnost, uz malo truda načinili su nove predmete, najčešće raznovrsne ukrase, ali i predmete praktične vrijednosti kao što su kutije, police i slično, a koje se onda ne moraju kupovati, čime se poštuje i prvo pravilo, smanjenje potrošnje.

---

² Usp. Šimleša, D. Ekološki otisak kako je razvoj zgazio održivost. Zagreb: Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2020. URL: <https://elektronickeknjige.com/knjiga/simlesa-drazen/ekoloski-otisak/> (09. 12. 2022.)

³ Prema nav. dj.

⁴ Nav. dj.

Radionica

Knjige su čudesne i, uz malo mašte, možemo ih uskladiti s, primjerice, biljkama ili nakitom s kojima će činiti savršeno skladan spoj. Mogu se iskoristiti i za izradu božićnih i ostalih prigodnih ukrasa. Izrada je jednostavna i zahtijeva vrlo malo dodatnog materijala.

Nakon što smo, sačuvavši korice, sredinu knjige izrezali skalpelom u obliku pravokutnika, u dobiveni smo prostor umetnuli vrećicu s malo zemlje u koju smo posadili biljke čuvarkuće (*Sempervivum tectorum*)⁵ budući da one zahtijevaju vrlo malo vode. Malo mahovine i kamenčića prekrilo je zemlju, a okvir koji je ostao od knjige, obojali smo temperama. Od knjiga s tvrdim koricama na sličan smo način (izrezali smo sredinu i obojali okvir) izradili kutije za nakit koje se mogu i zatvoriti, a ako se ispune božićnim kuglicama i ostanu otvorenima, pretvaraju se u božićni aranžman. Pojedine knjige, uz pomoć lampica, pretvorili smo u božićnu jelku. Od listova smotanih u tuljce i polijepljenih na okrugli karton izradili smo vijenac za vrata. U sredinu kruga zalijepili smo kuglicu i kroz nju provukli ukrasnu traku kao bi se vijenac mogao objesiti na vrata.

Osim ukrasnih predmeta učenici su na radionici od kartonskih kutija koje su izrezali i obložili listovima izradili i dvije kutije prikladne za knjižnicu. U jednu su smješteni naslovi za slobodno čitanje, a u drugoj knjige koje su tijekom povijesti iz različitih razloga bile zabranjene za čitanje.

Za kraj, još jednom želimo naglasiti da se prema knjigama treba ponašati s poštovanjem i pažljivo procijeniti koje su to knjige koje zaista, ni sad niti u budućnosti, ne mogu poslužiti svojoj primarnoj svrsi, čitanju. Moramo biti sigurni da knjige koje koristimo u svrhu koju smo opisali više nemaju nikakvu materijalnu, kulturnu ili povijesnu vrijednost, već da su to primjerci koji bi završili kao otpad.

---

⁵ Cvijeće i ukrasno bilje, velika ilustrirana enciklopedija. Zagreb: Mozaik knjiga, 2008. Str. 401.

Slika 1.
Slika 2.
Slika 3.

LITERATURA:

Cvijeće i ukrasno bilje: velika ilustrirana enciklopedija. Zagreb: Mozaik knjiga, 2008.

Pravilnik o reviziji i otpisu knjižnične građe // Narodne novine 21/2002. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_03_21_503.html. (12. 12. 2022.)

Šimleša, D. Ekološki otisak: kako je razvoj zgazio održivost. Zagreb: Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2020. URL: <https://elektronickeknjige.com/knjiga/simlesa-drazen/ekoloski-otisak/> (09. 12. 2022.)